

Универзитет у Београду

Факултет политичких наука

Одељење за социјалну политику и социјални рад

РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТКИЊЕ И ПОДОБНОСТИ
ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

Назив предложене докторске дисертације:

**ПРИМЕНА ВЕШТИНА ЕФЕКТИВНОГ НАДЗОРА У ИЗВРШЕЊУ
ВАНЗАВОДСКИХ САНКЦИЈА И МЕРА**

Име кандидаткиње: Данијела Ристић

Име ментора: проф. др Мирослав Бркић

Комисија за одобрење пријаве рада:

1. Проф. др Мирослав Бркић, редовни професор, Универзитет у Београду –
Факултет политичких наука
2. Др Ивана Стевановић, директор Института за криминолошка и социолошка
истраживања у Београду
3. Доц. др Драгана Stöckel, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

1.1. Биографски подаци о кандидаткињи

Данијела Ристић рођена је 07.04.1970. године у Крагујевцу. Након завршене Крагујевачке гимназије, уписала Факултет политичких наука у Београду и 1995. године, стекла звање дипломирани социјални радник. Мастер академске студије социјалног рада на Факултету политичких наука уписала 2013. године и 2016. године стекла звање мастер социјалног рада, одбравивши завршни рад *“Сарадња центара за социјални рад са Повереничком службом у извршењу алтернативних санкција и мера у Шумадијском округу”*. Исте године уписала докторске студије на Факултету политичких наука на смеру: Социјална политика и социјални рад.

Током професионалне каријере, у периоду 1995-1997. године, обављала је послове социјалног радника у Центру за социјални рад “Солидарност” у Крагујевцу. Од 1997. године запослена је у Окружном затвору на пословима социјалног радника а од 2012. године на пословима Повереника на извршењу ванзаводских санкција и мера у Повереничкој канцеларији у Крагујевцу у оквиру Управе за извршење кривичних санкција. Од 2008. године активно учествовала у реализацији више пројеката на имплементацији ванзаводских санкција и мера у Републици Србији, сертификовани је тренер за стручну обуку запослених у Повереничкој служби. Учесник националних и међународних стручних скупова из области социјалног рада и извршења ванзаводских санкција и мера.

1.2. Библиографија кандидаткиње

Најважнији објављени радови у области спровођења ванзаводских санкција и мера:

- Ристић, Д.(2016), Искуства у извршењу ванзаводских санкција и мера у Републици Србији. Излагање на међународном научном скупу Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст, Палић, Србија, објављено у Стевановић, И., Батрићевић, А. (ур.). *Међународни научни скуп Кривичне и прекршајне санкције и мере: изрицање, извршење и условни отпуст*, стр. 349-363.

- Ристић, Д., Бркић, М. (2016), Алтернативно санкционисање и пробација. *Социјална политика*, вол.51, бр.2/2016, стр.95-111.
- Ристић, Д., Бркић, М.(2016), Сарадња центара за социјални рад у Шумадијском округу са Повереничком службом. *Социјална политика*, вол.52, бр.1/2017, стр. 47-62.
- Ристић, Д., Бркић, М.(2019), Примена праксе засноване на доказима у спровођењу санкција и мера према преступницима у заједници. *Годишњак Факултета политичких наука*, вол.21, бр.1/2019, стр. 37-56.

1.3. Оцена радова кандидаткиње

Најзначајнији научни допринос Данијеле Ристић је истраживачки рад у завршном-мастер раду под називом *Сарадња центара за социјални рад са Повереничком службом у извршењу алтернативних санкција и мера у Шумадијском округу*, као први научни рад на националном нивоу који фокусира значај система социјалне заштите за социјалну интеграцију лица на извршењу ванзаводских санкција и мера и повезаност пробационог и социјалног рада. Предмет истраживања у завршном раду је испитивање и анализа могућности за успостављање делотворног оквира међуресорне сарадње између установа социјалне заштите са Повереничком службом у складу са међународним и националним законодавством.

Структура мастер рада кандидаткиње указује на свеобухватну упознатост са дискурсом пробационог рада и извршења ванзаводских санкција и мера. У теоријском делу аргументовано позиционира алтернативно санкционисање између ретрибутивног и ресторативног приступа санкционисања и дефинише основне појмове извршења. Кроз историјски развој пробационог рада утемељује међуусловљеност са развојем социјалног рада на глобалном нивоу. У наставку рада следи приказ међународних докумената у области спровођења санкција и мера у заједници и приказ најзначајнијих европских пробационих и модела пробационе делатности у региону. Посебнопоглавље рада чини приказ развоја система извршења ванзаводских санкција и мера у Републици Србији и национални законодавни оквир са прегледом свих санкција и мера чије извршење надзире Повереничка служба. Другу целину рада чини анализа података истраживања реализованог на узорку стручних радника центара за социјални рад у Шумадијском округу и запослених у Повереничкој служби, у циљу идентификовања постојећег степена међуресорне сарадње, утврђивања нивоа информисаности стручних радника из области социјалне заштите о ванзаводским санкцијама и мерама као и идентификовање ставова запослених у центрима за социјални рад и Повереничкој

служби у вези досадашње сарадње са предлозима за делотворно партнерство. На основу података прикупљених током истраживања, у завршном делу рада, кандидаткиња дефинише конкретне препоруке за превазилажење уочених проблема и унапређења међусекторске сарадње између система социјалне заштите и Повереничке службе и мултидисциплинарни приступ у раду са преступницима у заједници и њихове социјалне укључености.

Излагање кандидаткиње *Искуства у извршењу ванзаводских санкција и мера у Републици Србији*, представља детаљан преглед извршења ванзаводских санкција и мера у Републици Србији у периоду од његовог успостављања 2008. године до прве половине 2016. године, као прво излагање на међународном нивоу из угла непосредног извршиоца. У првој целини рада хронолошки је приказан развој Повереничке службе надлежне за извршење ових санкција и мера са описом делокруга њеног рада и активностима Управе за извршење кривичних санкција на професионализацији новоуспостављене службе. Другу целину чини систематски приказ ванзаводских санкција и мера заступљених у националном законодавству, полазећи од теоријске опсервације специфичног значаја сваке од наведених санкција или мера до статистичког прегледа извршења по календарским годинама. Посебан циљ рада је и истицање друштвеног значаја успостављања и подршке одржању система извршења ванзаводских санкција.

Коауторски чланак *Алтернативно санкционисање и пробација*, представља анализу концепта алтернативног санкционисања и пробационог рада кроз сажети приказ теоријских основа, историјског развоја појединих модела извршења санкција и мера у заједници као и досадашњих искустава њиховог извршења у Републици Србији. Ванзаводске санкције и мере за циљ имају реинтеграцију извршиоца кривичног дела, репарацију причињене штете и повећање сигурности друштвене заједнице. Наведени циљеви су комплексни, мултидисциплинарно оријентисани, те подразумевају партнерско деловање различитих система у заједници. У том контексту посебно се осветљава значај умрежавања и партнерске сарадње са системом социјалне заштите, здравствствене заштите, система образовања, служби за запошљавање и Повереничке службе. Примарни циљ рада је скретање пажње јавности на чињеницу да наведени системи на националном и локалном нивоу нису у довољној мери упознати са концептом алтернативног санкционисања као и властитим улогама и одговорностима у процесу социјалне интеграције преступника и смањења криминалитета.

У коауторском чланку *Сарадња центара за социјални рад у Шумадијском округу са Повереничком службом*, презентовани су најзначајнији резултати истраживања које је кандидаткиња реализовала у оквиру свог мастер рада са циљем информисања шире јавности о досадашњој пракси а посебно скретање пажње стручних радника из областисоцијалне заштите на потребу и сврсисходност упознатости са делатношћу извршења ванзаводских санкција и мера. Поступање према преступницима у заједници, у циљу смањења њиховог криминогеног ризика и увећања њихових капацитета за промену понашања, подразумева доступност ресурса локалне заједнице, а умрежавање и стварање прилика за искоришћење ресурса, препозната је као делатност социјалног рада. За постизање ових циља препознат је значај дисеминације нових теоријских перспектива и научних доказа, заступљених у приказаном раду.

Коауторски чланак *Примена праксе засноване на доказима у спровођењу санкција и мера према преступницима у заједници*, представља систематичан приказ развоја и актуелног концепта праксе засноване на доказима у спровођењу санкција и мера у заједници. Приступ Пракса заснована на доказима у раду са преступницима представља скуп компоненти и карактеристика програма рехабилитације који, када се ефикасно инкорпорирају у процес промене криминалног понашања и ставова преступника, смањује ризик од рецидива. У том смислу у раду се посебно истичу методе рада са преступницима кроз инструменте за валидирану процену ризика и криминогених потреба преступника, мотивационо интервјуисање и когнитивно-бихејвиоралне интервенције. Наведене методе представљају базу модела Ризик-Потреба-Одговор, који представља теоријски и емпиријски заснован приступ у раду са малолетним и одраслим преступницима, који је истовремено и полазиште истраживачког рада кандидаткиње у предложеној докторској дисертацији.

2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ДИСЕРТАЦИЈИ

2.1. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања је испитивање присуства вештина интервјуисања код службеника Повереничке службе приликом контакта са преступницима и повезаност примењених вештина са исходима надзора. Вештине интервјуисања састоје се из: вештина успостављања квалитетних међуљудских односа и вештина структурирања

понашања преступника. У односу на присуство, односно одсуство наведених вештина, посебно са становишта професионалног усмерења повереника и завршене специјализоване обуке за рад са преступницима у заједници, испитаће се њихова повезаност са исходима надзора, пре свега са појавом рецидива током надзора.

Научна област теме дисертације позиционирана је у опште научно поље друштвено хуманистичких наука, област политичких наука, специфично област социјалне политике и социјалног рада.

Општи циљ истраживања: Испитивање примене вештина успостављања међуљудских односа и вештина структурирања понашања које повереници демонстрирају током интервјуисања преступника и њихове повезаности са исходима надзора.

Специфични циљеви:

- Утврдити које вештине ефективног надзора примењују повереници током интервјуисања преступника.
- Испитати повезаност између примене посматраних група вештина интервјуисања од стране повереника и појаве рецидива у извршењу новог кривичног дела од стране преступника.
- Испитати повезаност између примене посматраних група вештина интервјуисања од стране повереника и кршења правила надзора од стране преступника.
- Испитати повезаност између професионалног усмерења повереника и примене појединачних група вештина током интервјуисања преступника и исхода надзора.
- Испитати повезаност између примене појединачних група вештина и завршене специјализоване обуке повереника и исхода надзора.

2.2. ХИПОТЕЗЕ

Основна хипотеза: Недовољна и непотпуна примена вештина ефективног надзора током интервјуа повереника са преступницима на извршењу ванзаводских санкција и мера, доводи до појаве рецидива и непридржавања правила надзора од стране преступника.

Појединачне хипотезе:

X1. Преступници надзирани од стране повереника који примењују вештине успостављања међуљудских односа и вештине структурирања понашања у мањој мери крше правила извршења и чине нова кривична дела у односу на преступнике које надзиру повереници који током интервјуисања примењују само вештине односа.

X2. Постоји разлика у заступљености и врсти примењених вештина ефективног надзора у односу на професионално усмерење повереника.

X3. Социјални радници чешће користе вештине структурирања понашања преступника у односу на друге професије, те преступници које надзиру у мањој мери чине преступе у односу на преступнике које надзиру повереници других професија.

X4. Повереници који нису завршили специјализовану обуку не примењују вештине структурирања понашања.

X5. Преступници које надзиру повереници који не примењују вештине структурирања понашања учесталије чине преступе и нова кривична дела.

2.3. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је мешовитог типа с обзиром да је засновано на квантитативном и квалитативном приступу, у којем доминира квантитативни, с обзиром да се за тестирање хипотеза примењује концепт варијабли.

Истраживање је експланаторно друштвено, јер утврђује функционалну повезаност примене вештина и ефективности третмана, односно рецидива преступника. У односу на временски оквир, реч је о трансверзалном истраживању - пресек стања у тренутку истраживања.

Методe прикупљања података

За прикупљање емпиријског материјала користиће се методе интервју, анкетни метод и анализа садржаја документа. Примарни извор података су интервјуи повереника са лицима на извршењу ванзаводских санкција и мера. Садржај интервјуа биће забележен помоћу аудио-опреме. За прикупљање личних и података о компетенцијама повереника користиће се структурирани упитник који садржи податке о: полу службеника, годинама старости, професионалном профилу, податке о похађању специјализоване обуке, број архивираних досијеа преступника у претходној години.

За кодирање вербалног садржаја интервјуа у односу на вештине успостављања међуљудских односа и структурирања, користиће се контролна листа и приручник конципирани током истраживачког рада у пројекту JC3 у Великој Британији (Vanstone,

Raynor, 2012). Став аутора контролне листе и пратећег приручника је да дозволи њихову јавну употребу у циљу ширења стечених знања и надоградње искустава истраживача и практичара широм света. Циљ контролне листе је да се евидентирају праксе, методе и вештине које су присутне током интервјуа. (Vanstone, Raynor, 2012; 4.).

Контролна листа садржи девет група вештина, са укупно 63 индикатора. Квантификација сваког скупа вештина врши се сабирањем обележених (чекираних) индикатора. Контролну листу чине следеће вештине и индикатори:

- Аранжман интервјуа: обезбеђивање приватности разговора, сигурност података, позиције седења, неометајућа средина.
- Квалитет невербалне комуникације: став “лицем у лице”, “отворен” положај тела, контакт очима, пажња на преступника, опуштена атмосфера.
- Квалитет вербалне комуникације: доминирају “отворена” питања, немаглавних/споредних питања, показивање разумевања, топлине, поштовања, присутан ентузијазам, смисао за хумор, флексибилност.
- Ефективна употреба ауторитета: “чврст али фер” став, неконфронтирајући став, подстицање сарадње приликом доношења одлука, разјашњење улога/одговорности.
- Мотивациони интервју: парафразирање, емпатични коментари, употреба рефлексије/развој неусаглашености, промовисање само-ефикасности, прилагођавање приступа у односу на фазу “циклуса промена”, превазилажење отпора.
- Про-социјално моделовање: навођење примера про-социјалног понашања, директне похвале за про-социјално понашање и ставове (подршка самопоуздању преступника), истицање негативних последица про-криминалног понашања, истицање разлога за неподржавање про-криминалног понашања.
- Решавање проблема: фокусирање на утврђене криминогене потребе, планови за превазилажење проблема, специфични циљеви, временски оквири за испуњење циљева, подела задужења за остваривање циљева, оптимистични ставу вези решавања проблема, заступање преступника када је потребно.
- Когнитивно реструктурирање: идентификација анти-социјалних ставова, пружање алтернатива уоченим анти-социјалним ставовима, презентација модела про-социјалних ставова и подстицај за њихово усвајање, дискусија о “трошковима” про-криминалних ставова и “награда” за про-социјалне ставове.
- Структура интервјуа: сажетак претходног интервјуа, што значи да интервју има: почетак, средину и крај, преступник је упознат са садржајем интервјуа, сумирање

актуелног интервјуа и план за следећи интервју, расподела задатака до следећег интервјуа, укључивање преступника у протокол, квалитетна интерперсонална комуникација (Vanstone, Rainor, 2012).

За утврђивање заступљености рецидиваи кршења правила надзора анализираће се садржај документа “ванредни извештај” у односу на два индикатора: извршење новог кривичног дела и непоштовање правила извршења санкције. За планирану анализу потребно је, у односу на сваког појединачног повереника чији интервјуи су забележени аудио-записом, из 30 електронских фолдера осуђених лица који су извршили казну кућног затвора током 2019. године, преузети документ “ванредни извештај”. У документу ће бити анализиран садржај колоне “запажање повереника о извршењу казне” у односу на разлоге писања ванредног извештаја: извршење новог кривичног дела или кршење правила извршења санкције.

Узорак у истраживању чине интервјуи свих службеника Повереничке службе на позицији надзора извршења ванзаводских санкција и мера у Републици Србији. Њихов актуелни број је 26. За избор узорка интервјуа нема посебних критеријума, сваки службеник ће изабрати по два преступника са којима ће снимити интервју у просторијама повереничке канцеларије што укупно чини 52 интервјуа за анализу. Наведени став је заснован на закључцима претходних истраживања, а то је да постоји континуитет у примени вештина од стране службеника, без обзира на врсту интервјуа (Raynor, Ugwudike, Vanstone, 2012.).

Други узорак за анализу чине документи “ванредни извештај” из електронских фолдера осуђених лица. Узорковање се врши случајним одабиром 30 досијеа од укупног броја архивираних.

Процедура истраживања

Пре почетка истраживања потребно је добити сагласност Министарства правде РС – Управе за извршење кривичних санкција, за снимање интервјуа и за преузимање садржаја електронских фолдера. Након добијања сагласности надлежног органа, свим повереницима ће путем електронске поште бити прослеђен документ о садржају и циљевима истраживања и упутство за поступање у односу на прибављање сагласности преступника да буду снимани током интервјуа. Учешће повереника и преступника у истраживању је добровољно уз гаранцију анонимности. Планирано је да прикупљање података траје три месеца, током ког би били сачињени аудио снимци интервјуа и анализирана документа из електронских фолдера.

Обрада података

За утврђивање постојања вештина ефективног надзора примениће се метода систематске анализе и категоризације снимљених интервјуа у складу са индикаторима вештина у контролној листи. За утврђивање веза између посматраних појава и процеса примениће се дескриптивна узрочна анализа. За анализу квантитативних података у односу на присуство/одсуство индикатора вештина из контролне листе примениће се статистичко-математичка метода скоровања.

2.4. СТРУКТУРА ДИСЕРТАЦИЈЕ ПО ПОГЛАВЉИМА

Увод

1. Теоријски оквир

1.1. Пракса заснована на доказима у спровођењу санкција и мера у заједници

1.1.1. РНР модел

1.1.1.1. Концепт Основне корективне праксе

1.1.2. Модел “Доброг живота”

1.2. Досадашња истраживања у области ефективног поступања у спровођењу санкција и мера у заједници

1.3. Повезаност пробационог и социјалног рада

1.4. Искуства извршења ванзаводских санкција и мера у Републици Србији

2. Истраживање

2.1. Проблем истраживања

2.2. Предмет истраживања

2.3. Хипотетички оквир

2.4. Методе прикупљања података

2.5. Обрада података

3. Резултати истраживања

4. Закључци

5. Препоруке

Литература

2.5. ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ ПО ПОГЛАВЉИМА

У уводном делу кандидаткиња ће нагласити потенцијал “контакта” између службеника надзора и преступника за ефективност праксе надзора у извршењу санкција и мера у заједници. Емпиријски је потврђено да контакт или однос између преступника и службеника представља базу за промену понашања преступника. Садржај контакта “један на један” отвара “црну кутију” надзора у циљу идентификације специфичних професионалних и међуљудских вештина и поступака за постизање позитивних промена у понашању преступника и редукције рецидива. Позитивна промена у понашању преступника је процес који укључује континуитет процене фактора који су утицали на појаву криминогеног понашања, избор адекватних интервенција и њихово дозирање у одређеном временском периоду, мобилизацију снага преступника и ресурса заједнице. “Лепак” у овом процесу је начин развијања и одржавања повезаности између преступника и службеника надзора, због чега комуникација између преступника и службеника мора имати квалитет који превазилази ниво размене информација.

У уводном делу поглавља *Теоријски оквир* кандидаткиња ће дефинисати категоријално-појмовни оквир који ће бити коришћени у раду, док у наставку следи приказ општег и специфичног теоријског приступа на којима се заснива истраживачки пројекат.

Основни појмови који ће бити образложени и дефинисани су: ефективни третман преступника, третман преступника у заједници, санкције и мере које се спроводе у заједници, појам пробације и вештине пробационих радника, израз ванзаводске санкције и мере као и Повереничка служба.

Други део поглавља односи се на приказ методског приступа Пракса заснована на доказима у раду са преступницима у заједници и теоријских модела заснованих на емпиријским доказима. У првом плану је РНР модел који актуелно чини есенцију Праксе засноване на доказима, а потом и „Модел доброг живота“. За два наведена,

доказано ефективна модела превенције преступничког понашања, постоје научни аргументи и подстицај за интеграцију у један свеобухватан модел.

У поглављу *Пракса заснована на доказима у спровођењу санкција и мера у заједници* приказан је методски приступ Пракса заснована на доказима у раду са преступницима или “оно што функционише”. Пракса заснована на доказима у пробационом раду прихваћена је крајем осамдесетих година прошлог века као резултат настојања практичара и научних радника, да истраживачким доказима оповргну или ублаже песимистичан став из педесетих година прошлог века, по којем третман са преступницима није ефективан и да “не функционише”. Пракса заснована на доказима (енгл. evidence-based practice или ЕБП) представљају скуп компоненти и карактеристика програма рехабилитације који, када се ефикасно интегришу у поље рада са преступницима утичу на корекцију њиховог прокриминалних понашања и ставова. Почетком овог века Пракса заснована на доказима имплементирана је у великом броју земаља на Европском, Америчком, Аустралијском континенту, на Новом Зеланду и др. Препоруке из међународних докумената у области спровођења санкција и мера у заједници упућују на пожељност спровођења истраживања о санкцијама и мерама у заједници како би програми и интервенције били структурирани у складу са знањем стеченим из релевантних истраживања.

У поглављу *РНР модел* кандидаткиња ће опсервирати модел ризик-потреба-одговор (енгл. risk-need-responsivity или РНР) који подразумева комплексан приступ у раду са преступницима и обухвата више повезаних области презентованих кроз принципе, са специфичним подкатегијама. Модел чини 15 принципа разврстаних у три области. Прву област чине општи принципи: принцип поштовања личности преступника, принцип теоријске заснованости на психологији криминогеног понашања и принцип превенције криминала као примарни циљ служби које спроводе надзор.

Другу област чине основни, базични принципи: принцип хуманог-ресторативног приступа у раду са преступницима, принцип процене ризика, принцип процене потреба, принципи општег и специфичног одговора преступника на третман, принцип таргетирања криминогених потреба, принцип процене снага преступника, употреба структурираних инструмената за процену фактора ризик-потреба-одговора преступника, принцип интензитета третмана и принцип да се од структуре модела може одступити само у изузетно специфичним ситуацијама.

Трећу област чине организациони принципи: принцип примене модела на спровођење санкција у заједници, принцип вештина службеника надзора у смислу комуникацијских вештина вођења интервјуа који обухвата две групе вештина: вештине успостављања међуљудског односа и вештине структурирања понашања и ставова преступника и принцип менаџмента-управљање агенцијама у смислу избора и обуке особља, обезбеђивања супервизијског надзора примене модела и организационе културе усмерених на ефективну праксу и континуитет у пружања услуга.

У одељку *Концепт основне корективне праксе* кандидаткиња ће анализирати овај модел (енгл. Corecorrectionalpractice), настао из потребе прецизнијег дефинисања вештина вођења интервјуа службеника надзора са преступником у оквиру РНР модела. Основну корективну праксу чини пет компоненти са подкатегоријама: Успостављање квалитетних међуљудских односа, Ефективна употреба ауторитета, Просоцијално моделовање и ојачање, Подучавање у вештинама решавања проблема и Ефективна употреба ресурса заједнице. У последњих десетак година кроз непосредну и истраживачку праксу, наведених пет вештина службеника интегрисане су у две целине и то: вештине успостављања међуљудских односа коју поред вештина успостављања позитивних међуљудских односа чине и вештине ефективног коришћења ауторитета. Другу целину чине вештине структурирања понашања преступника и чине је мотивационо интервјуисање, просоцијално моделовање, вештине решавања проблема и когнитивно реструктурирање

Поглавље *Модел “Доброг живота”* (енгл. Goodlivesmodel или ГЛМ) опсервира овај новији рехабилитациони приступ у раду са преступницима који је препознат и као алтернатива РНР моделу. ГЛМ модел је као теорија рехабилитације преступника дефинисан почетком овог века, са циљем да ојача личне и срединске ресурсе клијента како би живео добар или бољи живот, у складу са друштвено пожељним. Модел доброг живота криминогене потребе преступника разуме као индивидуалне или социјалне баријере за добар живот и приступ “примарним добрима” као што су живот, образовање, здравље, рад и запослење, слободне активности, породица, пријатељство, духовност, припадност заједници и др. Тешкоће у обезбеђивању примарних добара, без могућности и/или снага за препознавање или коришћење алтернативних начина за њихово обезбеђење, производи фрустрације и социјално неприхватљиво-криминогено понашање. Суштина је да сви људи имају идеју “доброг живота” а проблеми настају одабиром начина за остварење ове идеје. Индивидуални ресурси који помажу у

превазилажењу проблема укључује знања и вештине док социјална средина обезбеђује и омогућава приступ ресурсима. Кључна функција службеника третмана је мапирање и концептуализација “доброг живота” преступника и степен вредности сваког од “примарних добара” за посматраног клијента.

У поглављу *Досадашња истраживања у области ефективног поступања у спровођењу санкција и мера у заједници*, кандидаткиња даје преглед значајног броја досадашњих истраживања која за предмет имају примену вештина интервјуисања и ефективност њене примене на рецидив преступника у извршењу новог кривичног дела и непридржавања правила надзора. Преглед истраживања започиње приказом првог истраживачког пројекта реализованог деведесетих година прошлог века у Аустралији, затим приказ истраживања које су реализовани родоначелници РНР модела у пробационој служби у Канади, потом истраживање реализовано у Енглеској-Џерсију којом приликом је и дефинисана контролна листа вештина која ће бити коришћења у планираном истраживању. Након тога биће приказана истраживања из неколико европских земаља у којима је пробациона делатност у фази имплементације као и у Републици Србији и у којима је такође коришћена наведена чек-листа. Приликом приказа методологије и резултата досадашњих истраживања, осим примене вештина интервјуисања, биће приказани и резултати за варијабле које се односе на професионални профил службеника надзора као и друге социо-демографске карактеристике, проблеми и ограничења током процеса истраживања.

Поглавље *Повезаност пробационог и социјалног рада* приказује историјску и методолошку међуусловљеностове две делатности. Пракса агенција за надзор санкција и мера у заједници, заснива се на идејама социјалне рехабилитације преступника, због чега своје професионално упориште налази и већ дуже време одржава у области социјалног рада. Коришћење научних знања из области социјалног рада у највећој мери допринело је да пробациони радници изграде свој професионални статус и легитимитет. У земљама са дугом пробационом традицијом (Скандинавске земље, Аустралија, Канада, неке федералне државе САД) пробациони рад посматрају као социјални рад са преступницима на пољу социјалне реинтеграције и рехабилитације малолетних и пунолетних преступника.

Поглавље *Искусства извршења ванзаводских санкција и мера у Републици Србији* чини свеобухватан приказ успостављања система извршења ванзаводских санкција и мера у Републици Србији, статистичке приказе раста броја лица на извршењу као и

законски оквир који се мења и прилагођава пракси. Извршење ванзаводских санкција и мера у Републици Србији функционише од друге половине 2008. године и до 2013. године оформљено је 26 повереничких канцеларија надлежних за извршење на територији коју покрива виши суд града у коме се канцеларија налази. Током 2014. године усвојен је Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера у коме се наводи да послове извршења спроводи организациона јединица надлежна за алтернативне санкције (Повереничка служба) у оквиру Управе за извршење кривичних санкција. Пракса Повереничке службе утемељена је на принципима РНР модела, највећи број повереника обучен је за њену примену а најчешће примењивана интервенција током надзора је интервју повереника са преступником.

Поглавље *Истраживање* чине опис проблема истраживања, дефинисање предмета истраживања из ког произлазе општи и специфични циљеви истраживања, научни допринос и хипотетички оквир. Ово поглавље обухвата и методе које ће бити коришћене за прикупљања података током истраживања, процедуру истраживања и технике обраде прикупљених података.

Поглавље *Резултати истраживањачини* приказ и анализа прикупљених података током истраживања у односу на постављени хипотетички оквир.

Поглавље *Закључци* представља евалуацију прикупљених података, упоредну анализу резултата истраживања са резултатима сличних међународних истраживачких пројеката и запажања истраживача.

У поглављу *Препоруке* биће дефинисане препоруке на основу анализе резултата истраживања за увећање ефективности повереничког професионалног рада као и могућности имплементације добијених резултата у непосредну праксу система извршења као практични допринос истраживачког рада.

Последњи део дисертације *Литература* чини списак коришћене литературе, библиографских јединица, у изради рада.

2.6. ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС

Научни допринос дисертације огледа се у допуњавању и проширивању постојећег фонда научних и истраживачких знања о делатности извршења ванзаводских санкција и мера у Републици Србији као и верификација нових података

у вези примене вештина интервјуисања, односно ефективности надзора преступника у заједници. Научни значај дисертације огледа се и кроз дескрипцију и конкретизацију РНР модела у третману преступника у заједници. О значају примене вештина интервјуисања за очекиване исходе надзора преступника у заједници и контролу криминала, као и научном и друштвеном значају истраживања овог процеса, говори чињеница постојања мреже сарадње истраживача, практичара, креатора политика и других заинтересованих за ову праксу под називом CREDOS (Collaboration of Researchers for the Effective Development of Offender Supervision).

Полазећи од чињенице да до сада није било емпиријских истраживања које се концентришу на непосредну праксу извршења санкција и мера у заједници и исхода професионалног рада Повереничке службе у Републици Србији, ово може бити прилика за сагледавање правца у ком се развија делатност извршења, ефеката професионалног рада службеника и начина на које могуће подржати и унапредити њихову стручност. Резултати истраживања могу бити смернице за конципирање будућих едукација повереника као и допуњавање постојећег курикулума специјализоване обуке у извршењу ванзаводских санкција и мера. Резултати истраживања имају шири научни и друштвени значај због могућности компарације са резултатима истраживања у другим регионима и државама где су реализована истраживања по истој или сличној методологији, посебно засновани на контролној листи из Џерсија. Имајући у виду све наведено, несумњиво је да рад има теоријски и апликативан научни значај.

3. ЗАКЉУЧАК

Данијела Ристић је током образовног процеса и специјализованог стручног усавршавања, искуством на обављању послова социјалног рада у области извршења ванзаводских и заводских санкција и објављивањем релевантних научних радова заснованих на истраживачким доказима, показала да поседује теоријска знања и практичне вештине потребне за рад на докторској дисертацији. Формулација проблема и приступ предмету истраживања су свеобухватни и засновани на актуелном дискурсу о предложеној теми на националном и међународном плану. Циљеви рада су јасно дефинисани, а методолошки оквир у потпуности је усклађен са циљевима. Хипотетички оквир је ваљано формулисан, а значај истраживања аргументован и

поседује потенцијал научног доприноса. Предлог структуре рада и његово образложење упућују на кандидаткињино систематично и аналитичноинкорпорирање теорије и праксе, као и способности критичког промишљања.

Комисија констатује да пријава докторске дисертације кандидаткиње Данијеле Ристић **“Примена вештина ефективног надзора у извршењу ванзаводских санкција и мера”** испуњава све предвиђене формалне услове прописане процедуром и предлаже Одељењу за социјалну политику и социјални рад и Наставно-научном већу Факултета политичких наука да се пријава рада усвоји. За ментора Комисија предлаже проф.др Мирослава Бркића.

У Београду, 12.10.2020.

Комисија

Проф. др Мирослав Бркић

Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

Др Ивана Стевановић

Институт за криминолошка и социолошка истраживања

Доц. др Драгана Stöckel

Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

ПРЕЛИМИНАРНИ СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

- Andrews, D.A., Zinger, I., Hoge, R., Bonta, J. (1990) Does Correctional Treatment Work - A Clinically Relevant and Psychologically Informed Meta-Analysis. *Criminology*, Vol. 52. No. 3, pp. 369 - 404.
- Andrews, D.A., Bonta, J., Wormith, J.S. (2006) The recent past and near future of risk and/or need assessment, *Crime & Delinquency*, Vol. 52 (1), pp. 7-27.
- Andrews, D.A., Bonta, J. (2010) Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy and Law*, Vol. 16 (1), pp. 39-55.
- [Barton-Bellessa, Shannon M.](#) (2012) Encyclopedia of Community Corrections. Thousand Oaks, Calif : SAGE Publications, Inc.
- Бешић, М. (2019) *Методологија друштвених наука*. Академска књига, Нови Сад.
- Bonta, J., Andrews, D.A. (2017) *The psychology of Criminal Conduct*. New York: Routledge.
- Bonta, J., Rugge, T., Scott, T.L., Bourgon, G., Yessine, A. (2008) *Exploring the Black Box of Community Supervision*. *Journal of Offender Rehabilitation*, Vol. 47(3), 2008. pp. 248–270.
- Bourgon, G. (2013) The demand on probation officers in the evolution of evidence-based practice: The forgotten foot soldier of community corrections. *Federal Probation*, Vol. 77. No. 2., pp. 30-35.
- Chadwick, N., Dewolf, A., Serin, R., (2015) Effectively Training Community Supervision Officers A Meta-Analytic Review of the Impact on Offender Outcome. *Criminal Justice and Behavior*. Vol. 42, No. 10. pp. 977–989.
- Čorkalo Biruški, D. (2014). Etički izazovi kvalitativnih istraživanja u zajednici: od planiranja do istraživačkog izveštaja. *Ljetopis socijalnog rada*, Vol. 21 (3), pp. 393-423.
- Durnescu, I. (2013) Probation skills between education and professional socialization. *European Journal of Criminology*, Vol. 11(4), pp. 429 –444.
- Dowden, C., Andrews, D.A. (2004) The Importance of Staff Practice in Delivering Effective Correctional Treatment: A Meta-Analytic Review of Core Correctional Practice, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol. 48(2), pp. 203-214.

- Југовић А., ЖунићПавловићВ., Бркић М. (2009). Социјална заштита малолетних делинквената у транзицијском друштву Србије. *Годишњак Факултета политичких наука*. 3 (3), стр. 647-665.
- Latessa, E., Smith, P., Schweitzer, M., Labrecque, R. (2013) Evaluation of the Effective Practices in Community Supervision Model (EPICS) in Ohio, *University of Cincinnati School of Criminal Justice Center for Criminal Justice Research PO Box 210389 Cincinnati, Ohio*, [sa https://www.uc.edu/content/dam/uc/ccjr/docs/reports/Final%20OCJS%20Report%2002.22.13.pdf](https://www.uc.edu/content/dam/uc/ccjr/docs/reports/Final%20OCJS%20Report%2002.22.13.pdf)
- McIvor, G., Raynor, P. (2007) *Developments in social work with offenders*. Jessica Kingsley Publishers, London
- Милосављевић, М. (2013) Социјална истраживања, *ЈП Службени гласник, Фондација Солидарност Србије*, Београд
- Nidhi, N. N. (2018) Probation Officer Skills: Spanish Context. Autonomous University of Barcelona, preuzetosa https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2016/159695/TFG_nnagdev.pdf
- Noaks, L. (2004) Ethical dimensions of qualitative research in criminology, u *Criminological research: Understanding qualitative methods*, authors: Noaks Lesley i Wincup Emma, SAGE Publications Ltd. London, pp. 37-53.
- Raynor, P., Ugwu-dike, P., Vanstone, M. (2014) The impact of skills in probation work: A reconviction study, *Criminology & Criminal Justice*, Vol. 14(2), pp. 235 –249.
- Raynor, P., Vanstone, M. (2018) What matters is what you do: The rediscovery of skills in probation practice. *European Journal of Probation*. Vol. 00 (0), pp. 1-16.
- Raynor, P., Ugwu-dike, P., Vanstone, M. (2012) *JS3 The Jersey Supervision Skills Study: outcomes and reconvictions*, Department of Criminology, Swansea University, with Jersey After - Care Service, preuzetosa <http://probation.je/images/skillsstudy.pdf>
- “Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European Rules on community sanctions and measures” preuzetosa: <https://rm.coe.int/168070c09b/>
- Rex, S. (1999) Desistance from offending: experiences of probation, *Howard Journal* Vol. 38 (4), pp. 366-383.
- Ристић, Д., Бркић, М. (2019), Примена праксе заснована на доказима у спровођењу санкција и мера према преступницима у заједници, *Годишњак Факултета политичких наука*, vol. 21, br. 1/2019., стр. 37-56.

- Ристић, Д., Бркић, М. (2017), Сарадња центара за социјални рад у Шумадијском округу са Повереничком службом, *Социјална политика*, вол.52, бр.1/2017, стр.47-62.
- Ристић, Д., Бркић, М. (2016), Алтернативно санкционисање и пробација, *Социјална политика*, вол.51, бр.2/2016, стр.95-111.
- Станковић, Д., Бркић, М. (2012). Компаративна анализа ефикасности програма малолетничке деликвенције. У: М. Костић, С. Константиновић, М. Бркић (едс), *Кривично право положај социјално правна заштита малолетника*, Правни факултет Универзитета у Нишу. стр. 133-147
- Стевановић, И., Међедовић, Ј., Петровић, Б., Вујичић, Н., (2018) Експертско истраживање и анализа поврата у Републици Србији, преузето са https://www.iksi.ac.rs/izdanja/ekspertsko_istrazivanje_i_analiza_povrata.pdf
- Thyer Bruce “What Is Evidence-Based Practice?” in Albert Roberts, Kenneth Yeager (ed.) “*Foundations of Evidence-Based Social Work Practice*”, 2006. Oxford University Press, p.35.
- “Токијска правила УН” преузето са: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/decaipolicija.nsf/6%20Tokijska%20pravila.pdf
- Taxman, F. (2002) Supervision—exploring the dimensions of effectiveness, *Federal Probation*, Vol.66(2), pp. 14-27.
- Trotter, C. (1993) The supervision of offenders -what works?, Social Work Department, Monash University and the Victorian Department of Justice, Melbourne преузето са <https://research.monash.edu/en/organisations/social-work/publications/?page=18>
- Trotter, C. (2000) Social Work Education, Pro-Social Orientation and Effective Probation Practice, *Probation Journal*, Vol. 47(4), pp.256-261.
- Trotter, C., Evans, P. (2012) An analysis of supervision skills in youth probation, *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, Vol. 45(2), pp. 255–273.
- Trevithick, P. (2016) *Veštine i znanja socijalnograda*. Niš: Univerzitet u Nišu.
- Ugwudike P., Raynor P., Annison J. (2019) Effective practices skills: new directions in research у P. Ugwudike, P. Raynor, J. Annison (ur.) *Evidence-*

based skills in criminal justice. International research on supporting rehabilitation and desistance. Bristol UK: Policy Press, pp.3-16.

- Vanstone, M., Raynor, P. (2012) *Observing Interview Skills: a manual for users of the Jersey Supervision Interview Checklist*, Jersey Probation and After - Care Service PO Box 6561 Lempriere Street St. Helier JERSEY, preuzeto 01.08.2018. god. sa <http://probation.je/images/profreports/JsyCheckManJune.pdf>
- Viglione, J.(2017) Acceptability, Feasibility, and Use of evidence-based practices in adult probation, *Criminal Justice and Behavior*, Vol. 44, No. 10, pp. 1356–1381.
- Viglione, J. (2016) A multi-level examination of organizational context on adult probation officer attitudes toward evidence-based practice. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* Vol. 60. No. 15. pp1–26.
- Viglione, J. Blasko, B. Taxman, F.(2018) Organizational factors and probation officer use of evidence-based practices: A multi-level examination. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Vol. 62. No. 6, pp.1648–1667.
- Ward, T., Fortune, CA.(2013) The Good Lives Model: Aligning risk reduction with promoting offenders' personal goals. *European Journal of Probation*, Vol.5, No.2, pp.29-46.
- Walgrave, L., Ward, T., Zinsstag, E.(2019) When restorative justice meets the Good Lives Model: Contributing to a criminology of trust. *European Journal of Criminology*, Vol.16, pp.1-17.
- Закон о извршењу ванзавodских санкција и мера, *Службени гласник РС*, бр.55/2014.
- <http://wp.unil.ch/space/space-ii/annual-reports/>
- <http://www.cep-probation.org/probation-in-europe/>
- https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cfbc7
- <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2018/10/CoE-probation-rules-recommendation.pdf>
- <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2018/10/CoE-Recommendation-of-the-Committee-of-Ministers-to-member-States-on-the-European-Rules-on-community-sanctions-and-measures.pdf>